

RELACIJE ORGANIZACIJE RADA I INTENZITETA ANGAŽMANA CENTRA ZA SOCIJALNI RAD S USPJEŠNOŠĆU ODGOJNE MJERE POJAČANA BRIGA I NADZOR

Nivex Koller—Trbović
Veljko Novak

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak
UDK: 376.58

SAŽETAK

Na uzorku od 153 maloljetnika kojima je od 1. 10. 1982. do 15. 1. 1985. godine izrečena odgojna mjera pojačana briga i nadzor od strane Općinskog ili Okružnog suda u Zagrebu vršeno je mjerenje u dvije vremenske točke (kraj prve i kraj druge godine provođenja mjere) s ciljem da se utvrde razlike u efikasnosti tretmana u odnosu na voditelja odgojne mjere i intenzitet susreta s njim u centru za socijalni rad. Uzorak je podijeljen na dvije grupe — eksperimentalnu (program provođenja mjere i evaluaciju vršio sud) i kontrolnu (program razmatran i donesen na razini centra za socijalni rad).

Rezultati upućuju na značajno različite rezultate u uspješnosti odgojne mjere pojačana briga i nadzor u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi na kraju druge godine provođenja mjere. Uspješan tretman nalazimo kod eksperimentalne grupe, a neuspješan kod kontrolne grupe, dok su indikatori za takvu procjenu u obje grupe isti: kada voditelj mjere nije radnik centra za socijalni rad, pa nas takvi rezultati upućuju na zaključak da je za uspjeh mjere u eksperimentalnoj grupi značajan program provođenja mjere donesen i evaluiran na razini suda, čime se potvrđuje generalna hipoteza.

1. UVOD

U istraživanjima o uspješnosti resocijalizacije maloljetnika, počinitelja krivičnih djela, kojima je izrečena određena odgojna mjera, a među njima i odgojna mjera pojačana briga i nadzor koju na temelju izrečene sudske odluke izvršava centar za socijalni rad općine prema mjestu prebivališta maloljetnika, ispitivani su utjecaji pojedinih činilaca na uspješnost resocijalizacije maloljetnika primjenom određene odgojne mjere.

Među tim činiteljima, kada se radi o odgojnoj mjeri pojačana briga i nadzor, značajno mjesto ima utjecaj ličnosti stručnog radnika centra za socijalni rad, odnosno druge stručne osobe koja provodi utvrđeni program odgojne mjere pojačana briga i nadzor na uspješnost te mjere. U

provedenim istraživanjima o provođenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor, a i na temelju nekih iskustvenih saznanja može se očekivati da će uspješnost resocijalizacije biti veća ako odgojnu mjeru provodi stručni radnik centra za socijalni rad, nego u slučaju da mjeru provodi vanjski suradnik kojemu je povjereno provođenje te mjere koji nije u radnom odnosu u centru (vidi: Skaberne, Vodopivec, 1969; Bošnjak, Ban 1969; Hošek, Momirović, Singer, 1974; Stakić, 1980; Uzelac i suradnici, 1982; Milovanović, 1986; Petran, 1986).

U centru za socijalni rad, kao organu starateljstva, poslove oko izvršenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor obavljaju diplomirani defektolozi—socijalni pedagozi, socijalni radnici, psiholozi i drugi radnici pedagoškog obrazovanja u individualnom

ili timskom radu. Osim stručnih radnika centra za socijalni rad za voditelja izvršenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor prema pojedinim maloljetnicima određuju se i vanjski suradnici koji rade pod nadzorom i uputama stručnog radnika centra za socijalni rad te općim smjernicama suca za maloljetnike koji je izrekao odgojnu mjeru. Voditelji, vanjski suradnici, ako nemaju odgovarajuću stručnu spremu za rad s maloljetnicima uključenim u tu odgojnu mjeru, stječu potrebno iskustvo radeći uz kontrolu i pod kontrolom stručnog radnika centra za socijalni rad. Značajno je da vanjski suradnici u većini centara za socijalni rad svoje poslove obavljaju bez naknade ili uz minimalnu naknadu, što ima utjecaja i na intenzitet i rezultate njihova rada.

Broj kontakata stručnog radnika centra za socijalni rad i vanjskog suradnika voditelja mjere, u toku izvršenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor, značajan je za ocjenu uspješnosti realizacije te mjere.

Kakav je odnos organizacija rada na izvršenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor od strane stručnog radnika centra za socijalni rad ili vanjskog suradnika te broja kontakata s voditeljima odgojne mjere imala na utjecaj uspješnosti provođenja odgojne mjere, pokazuje analiza podataka u ovom radu.

2. CILJI I METODE RADA

Cilj ovog rada je utvrđivanje razlika u efikasnosti tretmana ostvarenog provode-

njem odgojne mjere pojačana briga i nadzor u odnosu na voditelja odgojne mjere i intenzitet kontakata s njim u centru za socijalni rad.

Uzorak ispitanika sačinjavala su 153 maloljetnika kojima je u razdoblju od 1. 10. 1982. do 15. 1. 1985. godine od strane Općinskog ili Okružnog suda u Zagrebu izrečena odgojna mjera pojačane brige i nadzora. Metodom slučajnog izbora ispitanici su podijeljeni na eksperimentalnu i kontrolnu grupu, s razlikom što je program provođenja odgojne mjere za eksperimentalnu grupu bio donesen i evaluiran na razini suda, a za kontrolnu na razini centra za socijalni rad.

Ispitivanje je vršeno u dvije vremenske točke: kraj prve i kraj druge godine provođenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor. Uzorak ispitanika u prvoj godini u eksperimentalnoj grupi sačinjavalo je 69, a u kontrolnoj 84 maloljetnika. U drugoj godini uzorak ispitanika eksperimentalne grupe sačinjavala su 24, a kontrolne 63 maloljetnika.

Uzorak varijabli sačinjavaju dvije grupe varijabli izdvojenih iz Sintetičkog anketnog lista — kraj prve godine rada i Sintetičkog anketnog lista — kraj druge godine rada. Prvu grupu varijabli (kriterijske varijable) sačinjavaju četiri varijable koje, na određeni način, ukazuju na efikasnost tretmana na kraju prve, odnosno druge godine provođenja mjere. To su:

1. Kako je, po mišljenju voditelja, maloljetnik prihvatio voditelja na kraju dvanaestog mjeseca rada na provođenju odgojne mjere
 1. iskreno je prihvatio voditelja
 2. prihvatio je voditelja "jer mora"
 3. bio je indiferentan
 4. odbijao je suradnju

PRIHPG (DG)

2. Kako nakon godine dana rada na provođenju odgojne mjere ocjenujete uspješnost mjere
- 1. mjera je izuzetno neuspješna USPJPG (DG)
 - 2. mjera je neuspješnija nego kod većine ostalih maloljetnika prema kojima je primijenjena odgojna mjera pojačana briga i nadzor
 - 3. mjera je uspješna kao i kod većine maloljetnika prema kojima je primijenjena odgojna mjera pojačana briga i nadzor
 - 4. mjera je uspješnija nego kod većine ostalih maloljetnika prema kojima je primijenjena odgojna mjera pojačana briga i nadzor
 - 5. mjera je izuzetno uspješna
3. Da li je u proteklom periodu maloljetnik upućivan u disciplinski centar za maloljetnike zbog neizvršavanja posebnih obaveza uz mjeru pojačana briga i nadzor DCPG (DG)
- 1. DA
 - 2. NE
4. Da li se i nadalje provodi odgojna mjera pojačana briga i nadzor (varijabla za kontrolnu grupu).
Što je povodom odgojne mjere odlučeno na drugom kontrolnom ročištu (varijabla za eksperimentalnu grupu) ODLUPG (DG)
- 1. zamijenjena je "težom"
 - 2. nastavlja se rad na provođenju mjere
 - 3. mjera je obustavljena

Drugu grupu varijabli (prediktorske varijable) u prvoj godini ispitivanja čine tri varijable (RADNIK, PRMJSO i PRGOSO), a u drugoj godini dvije varijable (RADNIK i DRDOSO), koje nas informiraju o voditelju odgojne mjere (da li je on radnik centra za socijalni rad ili ne) i broju susreta s njim u centru za socijalni rad nakon prvog mjeseca provođenja mjere te nakon prve odnosno druge godine rada na provođenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor.

- 1. Da li je voditelj odgojne mjere radnik centra za socijalni rad RADNIK
 - 1. DA
 - 2. NE
- 2. Broj susreta sa socijalnim radnikom u centru za socijalni rad (u prvom mjesecu) PRMJSO
 - 1. 0 susreta
 - 2. 1 susret
 - 3. više susreta

3. Broj susreta sa socijalnim radnikom u centru za socijalni rad
(nakon prve godine rada)

PRGOSO

1. 0 susreta
2. 1 susret
3. više susreta

4. Broj susreta voditelja sa socijalnim radnikom u centru za
socijalni rad (nakon druge godine rada)

DRGOSO

1. 0 susreta
2. 1 susret
3. više susreta

Podaci su obrađeni u Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu, po programu QCR (kanonička analiza kovarijanci), čiji su autori Momirović, Dobrić, Karaman (1983).

3. REZULTATI I INTERPRETACIJA

Kvazikanoničkom korelacijskom analizom utvrđeni su odnosi sistema indikatora uspješnosti odgojne mjere i sistema indikatora voditelja i kontakata s njim u centru za socijalni rad, za eksperimentalnu i kontrolnu grupu u prvoj i drugoj vremenskoj točki mjerenja.

Kovarijance i korelacije između kvazikanoničkih faktora prvog i drugog skupa varijabli prikazane su u tablici 1 (posebno za svaku grupu).

U tablici 1 u svakoj grupi izoliran je jedan kvazikanonički faktor koji ukazuje na vezu između prostora kriterijskih prediktorskih varijabli na kraju prve odnosno druge godine provođenja mjere. Te vrijednosti ukazuju na relativno nisku, mada statistički

značajnu, povezanost između promatranih skupova varijabli. Međutim, kako je ovo istraživanje segmentalnog značenja, samo je dio analize usmjerene na utvrđivanje svih onih faktora koji su značajni u procesu resocijalizacije. Uloga voditelja mjere i rad s njim u centru za socijalni rad predstavlja samo jedan segment prostora odgovornog za uspješnost odnosno neuspješnost tretmana, pa se značajno veće korelacije tih dvaju subprostora niti ne mogu očekivati.

U tablici 2 prikazani su kvazikanonički faktorski sklop i struktura varijabli za procjenu efikasnosti odgojne mjere pojačana briga i nadzor (za svaku grupu posebno).

Tablica 1

Kvazikanoničke kovarijance i korelacije između skupova 1 i 2

E ₁	FAC ₁₁	.40	.25
K ₁	FAC ₁₁	.52	.34
E ₂	FAC ₁₁	.39	.35
K ₂	FAC ₁₁	.28	.21

Tablica 2

Kvazikanonički faktorski sklop (A), struktura (F) i korelacije faktora – skup 1

	FAC ₁ (A=F)E ₁	FAC ₁ (A=F)K ₁	FAC ₁ (A=F)E ₂	FAC ₁ (A=F)K ₂
PRIHPG (DG)	.50	-.01	-.54	.57
USPJPG (DG)	-.60	-.36	.64	-.74
DCPG (DG)	-.50	-.73	.76	-.56
ODLUPG (DG)	-.42	-.23	.70	-.58

Kvazikanonički faktor u prostoru kriterijskih varijabli za eksperimentalnu grupu na kraju prve godine rada definirali smo kao neuspješan tretman. Na to upućuju ovi inikatori: mjera je procijenjena kao pretežno neuspješna; voditelji uglavnom nisu prihvaćeni od strane maloljetnika; maloljetnici su češće upućivani u disciplinski centar, a mjera je nastavljena ili zamijenjena "strožom" odgojnom mjerom.

U kontrolnoj grupi na kraju prve godine provođenja odgojne mjere kvazikanonički faktor, koji je izoliran u prostoru kriterijskih varijabli, također smo definirali kao neuspješan tretman. Indikatore za to nalazimo u značajnom učešću upućivanja u disciplinski centar, u procjeni mjere kao pretežno neuspješne, te odluci suda o nastavku odgojne mjere.

Na kraju druge godine provođenja mjere za eksperimentalnu grupu dobiveni su značajno različiti rezultati nego ranije. Ovdje smo kvazikanonički faktor u prostoru efikasnosti tretmana definirali kao uspješan tretman. Indikatore za takvu procjenu nalazimo u sve četiri varijable.

Međutim, u kontrolnoj grupi na kraju druge godine rada izolirani kvazikanonički faktor u prostoru kriterijskih varijabli ukazuje na neuspješan tretman, čemu značajno doprinosi procjena mjere kao neuspješne, neprihvatanje voditelja mjere od strane maloljetnika, upućivanje maloljetnika u disciplinski centar, a odluka suda usmjere-

na je na nastavak mjere odnosno na zamjenu "strožom" odgojnom mjerom.

Na osnovi do sada iznesenih rezultata u odnosu na prostor efikasnosti tretmana možemo utvrditi da u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi na kraju prve godine provođenja odgojne mjere nalazimo uglavnom neuspješan tretman, mada indikatori za takvu procjenu u obje grupe nisu isti. Na kraju druge godine rada u eksperimentalnoj grupi uočavamo uspješan tretman, a u kontrolnoj neuspješan, na što u obje grupe ukazuju sve četiri kriterijske varijable.

Kvazikanonički faktorski sklop i struktura varijabli koje se odnose na voditelja odgojne mjere i intenzitet kontakata s njim u centru za socijalni rad, prikazani su u tablici 3 (za svaku grupu posebno).

U eksperimentalnoj grupi, u prvoj godini, u prostoru kriterijskih varijabli izoliran je faktor neuspješnosti tretmana, a njegov par izoliran u prostoru prediktorskih varijabli ukazuje na intenzivnije kontakte s voditeljima odgojne mjere, koji pretežno nisu radnici centra za socijalni rad. Dakle, voditelji odgojne mjere pretežno nisu radnici centra za socijalni rad i s njima je u toku prvog mjeseca provođenja odgojne mjere, kao i tokom cijele prve godine, bilo češće kontaktirano u centru za socijalni rad. Kako se radi o eksperimentalnoj grupi podatak o većem intenzitetu susreta ne iznenađuje jer je već naprijed

Tablica 3

Kvazikanonički faktorski sklop (A), struktura (F) i korelacija faktora – skup 2

	$FAC_1(A=F)E_1$	$FAC_1(A=F)K_1$		$FAC_1(A=F)E_2$	$FAC_1(A=F)K_2$
RADNIK	.63	.81	RADNIK	.97	.99
PRIMJSO	.81	.90	DRGOSO	.13	.54
PRGOSO	.92	.78			

rečeno da su voditelji od početka bili uključeni u izradu programa rada zbog čega su trebali češće kontaktirati s centrom za socijalni rad (a vjerojatno i sudom) te da su programom točno zacrtani njihovi zadaci, a kako je evaluacija rada vršena na razini suda, to vjerojatno objašnjava i veći broj kontakata voditelja mjere u centru za socijalni rad (koji izvještara sud o realizaciji mjere). Međutim, rezultat neuspješnog tretmana u situaciji intenzivnijeg rada s voditeljem u centru za socijalni rad, ne treba očekivati.

Kvazikanonički faktor izoliran u prostoru prediktorskih varijabli za kontrolnu grupu na kraju prve godine rada, također, definirali smo kao faktor čestog kontaktiranja voditelja odgojne mjere koji nisu radnici centra za socijalni rad s radnicima u centru za socijalni rad. Dakle, proizlazi da je u ovoj grupi za neuspjeh tretmana značajno kada voditelji mjere nisu radnici centra za socijalni rad te kada je s njima, naročito u prvom mjesecu provođenja mjere, bilo više kontakata u centru za socijalni rad, kao i za vrijeme cijele prve godine.

Zaključujemo da se rezultati za eksperimentalnu i kontrolnu grupu u prvoj godini rada prilično podudaraju. Tretman je u obje grupe definiran kao neuspješan, a taj neuspjeh se u obje grupe veže uz rezultate da voditelji odgojne mjere nisu radnici centra za socijalni rad te da je s njima ostvaren značajan intenzitet susreta u centru za socijalni rad. Možda rezultat da voditelj mjere nije radnik centra za socijalni rad može biti indikator za neuspjeh mjere, jer znamo da se najčešće radi o osobama bez dovoljno znanja i iskustva s tog područja, ali začuđuje tendencija da veći broj susreta s voditeljem u centru za socijalni rad doprinosi neuspjehu tretmana. Međutim, ako

pogledamo kako su kategorizirane varijable PRMJSO, PRGOSO i DRGOSO, uočavamo da postoje tri mogućnosti: 0 susreta, 1 susret i više susreta. Dakle, ako se u prvoj godini rada kontaktiralo s voditeljem dva puta, taj podatak već ulazi u posljednju, najvišu kategoriju. Sigurno je veliko pitanje da li je dva susreta godišnje s voditeljem koji nema dovoljno iskustva i znanja zaista dovoljno i optimalno. Zato smatramo da rezultati o intenzitetu susreta s voditeljem u centru za socijalni rad nisu u potpunosti prihvatljivi. Trebalo je, sigurno, biti više kategorija.

U eksperimentalnoj grupi, na kraju druge godine tretmana, u prostoru prediktorskih varijabli (RADNIK i DRGOSO) izoliran je jedan kvazikanonički faktor. Njegov par izoliran u prostoru kriterijskih varijabli definiran je kao uspješan tretman, dok se ovdje radi o značajnom učešću voditelja odgojne mjere koji nisu radnici centra za socijalni rad. Dakle, uspješan tretman veže se uz rezultat da voditelj odgojne mjere nije radnik centra za socijalni rad.

U kontrolnoj grupi, na kraju druge godine, u prostoru kriterijskih varijabli izoliran je jedan kvazikanonički faktor definiran kao neuspješan tretman, a njegov par u prostoru prediktorskih varijabli informira o voditeljima odgojne mjere koji nisu radnici centra za socijalni rad i većem broju susreta s njima u centru za socijalni rad.

Upadno je da na kraju druge godine provođenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor dobivamo bitno različite rezultate u odnosu na efikasnost tretmana u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi, gdje smo za prvu grupu tretman ocijenili kao uspješan, a za drugu kao neuspješan. Zanimljivo je da tom uspjehu odnosno neuspjehu doprinose gotovo isti indikatori u prostoru prediktorskih varijabli.

Te rezultate bilo bi vrlo teško smisle- no interpretirati, jer je sigurno da postoje drugi faktori koji su značajnije utjecali na takav rezultat, a jedan od njih je sigurno eksperimentalni program rada na provođe- nju odgojne mjere pojačana briga i nadzor, pa takav rezultat ide u prilog naše general- ne hipoteze.

4. ZAKLJUČAK

Rezultati u prvoj godini rada s eksper- imentalnom i kontrolnom grupom prilič- no su izjednačeni odnosno u obje grupe upućuju na neuspješan tretman, čemu do- prinosi kada voditelj mjere nije radnik cen- tra za socijalni rad i kada je ostvarena veći broj kontakata s njim u centru za socijal- ni rad. Međutim, rezultati nakon druge go- dine rada s maloljetnicima uključenim u odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor ukazuju na bitne razlike između eksper- imentalne i kontrolne grupe. U eksperimen- talnoj grupi susrećemo uspješan tretman, a u kontrolnoj neuspješan, ali je značajno to što uspjehu u eksperimentalnoj, a neu- spjehu u kontrolnoj grupi doprinosi kada voditelj mjere nije radnik centra za socijal- ni rad. Na osnovi takvih rezultata možemo s dosta sigurnosti zaključiti da se time po- tvrđuje generalna hipoteza: da je bolji uspjeh tretmana u eksperimentalnoj grupi posljedica programa rada na provođenju odgojne mjere donesenom i evaluiranom na

razini suda. Da su na takav rezultat utjecali i neki drugi faktori, može se logički pret- postaviti.

Međutim, pitanje je koliko se na osnovi tako parcijaliziranog problema mogu dono- siti adekvatni zaključci te koliko se na os- novi tako izoliranog segmenta može gene- ralizirati. Zato smatramo da dobivene re- zultate treba daljom praksom i istraživač- kim radom provjeravati, ali je neosporno da rad na provođenju odgojne mjere po- jačana briga i nadzor treba biti pomno pla- niran i programiran, da u tom planiranju trebaju sudjelovati svi relevantni faktori, da u realizaciji tog programa svatko treba znati svoj zadatak i savjesno ga ispunjavati te da je nužno permanentno praćenje pro- vođenja mjere, za što je neophodan auto- ritet, u ovoj slučaju suda.

U odnosu na voditelja odgojne mjere, na osnovi dobivenih rezultata, teško je reći tko bi to trebao biti – da li radnik centra za socijalni rad koji je adekvatno educiran i posjeduje iskustvo u takvom radu ili vanj- ski suradnici koji mogu biti različitih stru- ka i s nedovoljnim ili nikakvim iskustvom u početku, ali koji možda imaju više vo- lje, motiviranosti i ljubavi za takav rad od radnika koji taj posao obavljaju, možda i rutinerski, a što dijelom proizlazi iz opte- rećenosti drugim poslovima i zadacima te velikim brojem maloljetnika uključenih u odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor.

6. LITERATURA

1. BOŠNJAK, V. i BAN, B.: Primjena mjere pojačanog nadzora organa starateljstva. Republički zavod za socijalni rad SRH, Zagreb, 6/1969.
2. HOŠEK, A., MOMIROVIĆ, K. i SINGER, M.: Diskriminativna analiza sankcija u prostoru indikatora efikasnosti resocijalizacije. Defektologija, 1–2, 1974.
3. MILOVANOVIĆ, M.: Vaninstitucionalni tretman dece i omladine s poremećajima u ponašanju i ličnosti u Srbiji. Defektološka teorije i praksa, Beograd, 1–2/1985.

4. PETRAN, DJ.: Provođenje odgojne mjere pojačane brige i nadzora u Hrvatskoj. Socijalna politika, Beograd, 9/1986.
5. SKABERNE B., VODOPIVEC, K.: Istraživanje pojačanog nadzora organa starateljstva. Republički zavod za socijalni rad SRH, Zagreb, 6/1969.
6. STAKIĆ, Dj.: Vaspitne mere pojačani nadzor organa starateljstva s posebnim osvrtom na metode i tehnike tretmana. doktorska disertacija. Defektološki fakultet Beograd, Beograd, 1980.
7. UZELAC, S. i suradnici: Sociopedagoški model provođenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor. Studijski projekt. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1982.

**THE RELATIONSHIP BETWEEN INTENSITY OF INVOLVMENT
AND WORK ORGANIZATION OF THE SOCIAL WELFARE CENTRE
IN REGARD TO THE YOUTH PROBATION EFFICIENCY**

Summary

The aim of this study was to evaluate difference between two groups of juvenile delinquents under probation regarding intensity of involvement of the probation officer and work organization of the social welfare centre after the first and the second year of implementing probation. The sample was made of 153 juvenile delinquents who had been put under court probation in Zagreb in the period from 1982 to 1985. The sample was divided into two groups — the experimental (the probation program and its' evaluation had been made at the court) and the control (the probation program had been made at the social welfare centre).

The results indicated significantly different probation efficiency in the experimental and the control group at the end of the second year of impementing. Successful probation was characteristic of the experimental group and unseccessful probation of the control group. The main indicator of such a estimation was the same for both groups and the was fact that probation officer was not the employee of the social welfare centre. The authors same to conclusion that successful probation in the experimental group was due to court made program, and that conclusion was confirmation of the general hypotheses of this study.